

Koersdocument Duurzame Energie 2015-2018

Beleidsvisie Duurzame Energie gemeente Brummen

Gemeente Brummen

Samenvatting

De Toekomstvisie “Innoveren met oude waarden” beschrijft de ambitie om als gemeente energie-neutraal te zijn in 2030. De gemeenteraad heeft eind 2014 besloten, dat een *Plan van Aanpak Duurzame Energie* is vereist, waarin beschreven wordt welke stappen worden gezet om deze ambitie te bereiken. Met het Koersdocument Duurzame Energie 2015-2018 wordt hieraan invulling gegeven.

Een belangrijke randvoorwaarde voor het opstellen van dit Koersdocument Duurzame Energie is de Perspectiefnota 2016-2019 “Wij werken voor Brummen”. Vanwege het brede takenpakket van de gemeente, de bijbehorende financiële middelen en de verschillende wijzen, waarop de taken uitgevoerd werden, is besloten, dat een strategische heroriëntatie van taken en rollen noodzakelijk is.

De gemeenteraad heeft besloten focus aan te brengen in de taakvelden, waarbij het thema Duurzame Energie geen focusgebied is.

De gemeente zelf houdt voeling, haakt aan bij bestaande en nieuwe netwerken en komt lopende afspraken na. Er worden vanuit de gemeente geen nieuwe netwerken opgezet. Nieuwe initiatieven voor lokale Duurzame Energiewinning worden gefaciliteerd, maar slechts op kosten van de initiatiefnemer. Er is geen actieve taak op het gebied van advisering en voorlichting.

Het proces om een Koersdocument Duurzame Energie op te stellen binnen de randvoorwaarden uit de Perspectiefnota, was gericht op de belangrijkste stakeholders, die binnen de gemeente Brummen de ambitie *Energieneutraal in 2030* kunnen realiseren. In de gesprekken met de stakeholders zijn onder meer de volgende vragen aan bod gekomen:

- Welke ontwikkelingen zijn er binnen de organisaties op het gebied van duurzame energie?
- Wat verwachten de stakeholders van de gemeente Brummen?
- Hoe zien de stakeholders de rol van de gemeente?
- Welke uitdagingen, kansen en belemmeringen zien de stakeholders?
- Waaraan is nog behoefte, c.q. aan welke randvoorwaarden moet voldaan worden om hun duurzaamheidsprojecten/-activiteiten van de grond te krijgen?

Tot slot. De gemeente dient zelf het voorbeeld te geven. Daar waar we samen met de samenleving aan de slag willen, gaan we ook met ons zelf aan de slag. Daarbij dient het gemeentehuis als voorbeeld, maar we gaan ook aan de gang met het verduurzamen van de openbare ruimte, het overige maatschappelijk vastgoed, onze dienstverlening, de inkoop etc. Dit dient in de grondhouding te zitten in de organisatie en vormt een uitgangspunt in de Perspectiefnota “Wij werken voor Brummen”.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Koersdocument Duurzame Energie en Perspectiefnota	4
1.2	Proces.....	5
1.3	Leeswijzer	6
2	Uitgangspunten	7
2.1	Ambitie.....	7
2.2	Monitoring	7
2.3	Financiën	8
3	Stakeholders	9
3.1	Inleiding	9
3.2	Gemeente Brummen	9
3.3	BrummenEnergie.....	10
3.4	Woningstichting Brummen en Sprengenland Wonen	11
	De energiecoach	11
3.5	Alliander.....	12
3.6	Industriekern Eerbeek-Loenen (IKEL).....	13
	Het Stortbesluit	13
3.7	Industriewater Eerbeek.....	13
3.8	Omgevingsdienst Veluwe IJssel.....	14
	10 jaar tussen droom en daad	15
3.9	Papierfabrieken / papierindustrie.....	15
3.10	OVE/OVB (MKB)	16
3.11	Regio Stedendriehoek	16
3.12	Klimaatverbond.....	17
	Bijlage: Agenda	18

1 Inleiding

Het Nederlandse beleid voor duurzame energie is beschreven in het SER Energieakkoord “voor duurzame groei”. Het Energieakkoord bevat prestatiedoelen en procesafspraken. De belangrijkste prestatiedoelen zijn energiebesparing in de gebouwde omgeving en industrie, het gebruik van 14% duurzame energie in 2020 en 16% in 2023, werkgelegenheid en arbeidsmarkt en financiering. In de procesafspraken wordt de rol van de gemeenten besproken. Die rol richt zich voor een deel op de wettelijke taken, zoals handhaving van de Wet milieubeheer en het beheer van maatschappelijk vastgoed (o.a. overheids- en onderwijsgebouwen). Daarnaast beschrijft het Energieakkoord de rol voor de gemeente van facilitator. Hier gaat het met name om het leggen van verbindingen tussen burgers, organisatie, ondernemers, projecten en activiteiten. De gemeenten faciliteren daarbij een integrale aanpak, zoals voorzieningen op het gebied van lokale warmtenetten, warmte/koude-opslag en decentrale productie van energie, buurtprocessen en samenwerking op het gebied van parkmanagement (bedrijventerreinen).

Provincie Gelderland

In de provincie Gelderland is - naar het voorbeeld van het SER Energieakkoord - op 17 maart 2015 het Gelders Energieakkoord vastgesteld. Het college van de gemeente Brummen heeft op 21 april 2015 ingestemd met dit Gelders Energieakkoord. Hierin worden doelen, instrumenten én financiering concreet gemaakt voor projecten binnen de provincie Gelderland.

De gemeente

Bij het opstellen van voorliggend Koersdocument Duurzame Energie 2015-2018 is nadrukkelijk aansluiting gezocht bij de beide Energieakkoorden en de gemeentelijke Toekomstvisie 2030 “Innoveren met oude waarden”. De Toekomstvisie 2030 beschrijft het streven om in 2030 energieneutraal te zijn. Om dit te bereiken, zal gezocht moeten worden naar een optimale balans tussen het gebruik van duurzame energie, energiebesparing en het efficiënt gebruiken van fossiele brandstoffen (trias energetica).

Nu doen wat nu kan!

De Toekomstvisie 2030 geeft de begrippen ‘lokaal doen wat lokaal kan’ en ‘nu doen wat nu kan’. Hierdoor wordt gekeken naar de technieken en middelen van deze tijd om de geformuleerde ambitie te bereiken. Daarin is het volgende uitgangspunt geformuleerd: *“Technologische ontwikkeling levert ons uiteindelijk systemen, die het landschap niet ontsieren. Tot die tijd vinden wij systemen, die duurzame energie winnen en die rendabel zijn, belangrijker dan de visuele gevolgen voor het landschap”*.

1.1 Koersdocument Duurzame Energie en Perspectiefnota

Eind 2014 heeft de gemeenteraad unaniem besloten, dat een Plan van Aanpak Duurzame Energie is vereist, dat beschrijft welke stappen worden gezet om de ambitie, zoals omschreven in de Toekomstvisie 2030, te bereiken. Met het Koersdocument Duurzame Energie 2015-2018 wordt hieraan invulling gegeven. Voorts wordt invulling gegeven aan hetgeen in het Bestuursprogramma 2015-2018, als verdere uitwerking van het coalitieakkoord, is vastgesteld omtrent de visie en rol op gebied van duurzame en lokale energiewinning.

De Toekomstvisie 2030 geeft aan, dat fundamentele keuzen dienen te worden gemaakt in het kader van rolopvatting van de gemeente als overheid, maar ook als private partij. De ambtelijke organisatie staat immers niet buiten de samenleving, maar vormt een onderdeel daarvan. De rolopvatting van de gemeente is in de Perspectiefnota 2016-2019 “Wij werken voor Brummen” duidelijk aan de orde.

De Perspectiefnota stelt, dat een strategische heroriëntatie van taken en rollen noodzakelijk is. Daarbij is eerst een grondhouding bepaald, die de houding en het gedrag bepaalt voor de medewerkers, het college en de gemeenteraad van de gemeente Brummen.

Omdat de gemeente tot voor kort een breed takenpakket had, waarbij de rol en inspanning binnen de diverse werkgebieden diffuus en verdeeld waren, heeft de gemeenteraad op 18 juni 2015 besloten om focus aan te brengen in het takenpakket. De volgende focusgebieden zijn in dit kader bepaald, namelijk (alfabetische volgorde):

- Economie, Recreatie en Toerisme;
- Maatschappelijke voorzieningen en welzijn;
- Openbare ruimte;
- Plan Eerbeek;
- Zorg.

Focus betekent: Op de focusgebieden worden extra mensen en middelen ingezet en de houding is pro-actief, indien inwoners daar behoefte aan hebben.

De Perspectiefnota beschrijft, dat vastgehouden wordt aan de ambities en doelen uit het Bestuursprogramma, en dat in de gemeentelijke rol wordt 'teruggeschakeld'. Inwoners, ondernemers en organisaties zijn zelf aan zet en moeten met uitgewerkte initiatieven komen, die draagvlak hebben in de buurt, wijk of dorp.

Daarmee wordt een nuance aangebracht in het uitgangspunt van de landschapsontsierende energiesystemen, zoals in de Toekomstvisie 2030 is beschreven.

Duurzame energie is geen focus gebied. Dit betekent concreet, dat de gemeente voeling houdt, aanhaakt bij bestaande en nieuwe netwerken en lopende afspraken nakomt. Er worden vanuit de gemeente geen nieuwe netwerken opgezet. Nieuwe initiatieven voor lokale Duurzame Energiewinning worden gefaciliteerd, maar op kosten van de initiatiefnemer. Er is geen actieve taak op het gebied van advisering en voorlichting.

Grondhouding

Hoewel energieneutraliteit geen focusgebied is, heeft de gemeenteraad *duurzaamheid* onderdeel gemaakt van de grondhouding van de hele organisatie. Voor alle activiteiten wordt gewerkt vanuit de grondhouding. De Perspectiefnota geeft daarvan een beschrijving. In dat kader zou duurzaamheid als vanzelfsprekend in de complete begroting zichtbaar moeten zijn.

1.2 Proces

Aan de hand van een concept Koersdocument Duurzame Energie is de gemeente Brummen in de eerste helft van 2015 in gesprek gegaan met verschillende stakeholders, die actief zijn op het gebied van duurzame energie. De stakeholders zijn (in willekeurige volgorde):

- Gemeente Brummen;
- Alliander;
- Brummen Energie;
- Industriekern Eerbeek-Loenen (IKEL);
- Industrierwater Eerbeek (IWE);
- Klimaatverbond;
- Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ);
- Ondernemingsverenigingen Eerbeek en Brummen (OVE en OVB);
- de papierfabrieken (DS-Smith, Mayr-Melnhof en Coldenhove);

- Regio Stedendriehoek;
- Woningstichtingen Brummen en Sprengenland Wonen.

In de gesprekken met de stakeholders zijn onder meer de volgende vragen aan bod gekomen:

- ✓ Welke ontwikkelingen zijn er binnen de organisaties op het gebied van duurzame energie?
- ✓ Wat verwachten zij van de gemeente Brummen?
- ✓ Hoe zien zij de rol van de gemeente?
- ✓ Welke uitdagingen, kansen en belemmeringen zien zij?
- ✓ Waaraan is nog behoefte, c.q. aan welke randvoorwaarden moet voldaan worden om hun duurzaamheidsprojecten/-activiteiten van de grond te krijgen?

Op 29 april 2015 is tijdens een Symposium Duurzame Energie - naast de genoemde actoren - de gemeenteraad en de samenleving gevraagd om met elkaar het gesprek aan te gaan en input te leveren op een aantal Duurzame Energie onderwerpen. De input, die geleverd is, zorgt voor een agenda (koers of plan van aanpak), aan de hand waarvan de gemeente in samenwerking met de betrokken actoren (inwoners, ondernemers en organisaties) gaat werken om energieneutraal te worden in 2030.

Uit de gesprekken is gebleken, dat de ambitie om als gemeente in 2030 energieneutraal te zijn, om een nadere definiëring vraagt van de begrippen 'energieneutraal', 'samenleving' en 'gemeente'.

Energieneutraal : Het verbruik van energie (voor elektriciteit en warmte), dat zich binnen één kalenderjaar ook weer opwekt met duurzame energiebronnen.
Samenleving : De inwoners en ondernemers en (maatschappelijke) organisaties.
Gemeente Brummen : Politiek en ambtelijke organisatie, de dienstverlening en producten.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de uitgangspunten weergegeven. In hoofdstuk 3 worden de gesprekken met de stakeholders 'samengevat'. Aan de hand van de ontvangen input uit deze gesprekken en het Symposium Duurzame Energie zijn per stakeholder/actor één of meerdere agendapunten geformuleerd.

Deze agendapunten hebben betrekking op activiteiten, resp. projecten, die de komende periode worden geïnitieerd, opgepakt, resp. verricht door de betreffende stakeholder/actor, al dan niet in samenwerking met andere actoren.

Voorts wordt per agenda de rollen beschreven van de betrokken actoren.

Bovendien wordt een drietal Brummense casussen beschreven, die enerzijds laten zien, dat innovatieve ontwikkelingen vaak om een 'lange adem' vragen en anderzijds, dat met beperkte inzet van middelen (van de gemeente) initiatieven toch van de grond kunnen komen en tot resultaten leiden.

2 Uitgangspunten

Duurzame energiebronnen zijn bronnen, die niet opraken en waar geen risico's voor het klimaat aan verbonden zijn. Deze bronnen kunnen worden verdeeld over verwarming van aardoppervlak en atmosfeer, zonlicht, wind, biomassa, verdamping en neerslag, getijden en geothermie. Door omzetting van deze energie kan warmte en elektriciteit worden opgewekt.

Alle energieverbruik kan worden weergegeven in de grootheid Joule (J) in getal. Elektrische energie wordt gemeten in kilowattuur (kWh). 1 kWh staat gelijk aan 3.600.000 Joule oftewel 3.6 Megajoule. De verbranding van 1m³ gas staat gelijk aan 31 Megajoule.

Het verbruik in de gemeente Brummen is een veelvoud van MegaJoule en wordt uitgedrukt in TeraJoule (=1x10¹² Joule). De netbeheerder Alliander geeft het energieverbruik weer op de website www.energieinbeeld.nl.

De gemeente krijgt hierdoor inzicht in de verbruiksgegevens maar ook de gegevens van opwek.

Het totaal verbruik in 2013:

2013	Totaal aantal Vastgoedobjecten	Totaal verbruik Elektra (kWh)		Totaal verbruik Gas	
		kWh	Terajoule	m ³	Terajoule
Particulier	7264	23749228	85.4	12059711	424.1
Zakelijk	2475	134595621	484.6	12115889	426.1
Totaal	9739	158344849	570	24174600	850.2

Tabel 1: Energieverbruik particulier en zakelijk in 2013

Bron: Alliander www.energieinbeeld.nl

De interpretatie van de gegevens is niet eenvoudig. In bovenstaande tabel zijn de (vele) gegevens verwerkt naar particulier en zakelijk verbruik over alle vastgoed objecten. Een belangrijk aandachtspunt is, dat in bovenstaande tabel het energieverbruik van de papierindustrie niet is weergegeven.

Dat komt omdat de energie zonder tussenkomst van Alliander direct door Tennet en Gasunie geleverd wordt. Een ander belangrijk aandachtspunt is, dat het brandstofverbruik niet is weergegeven.

2.1 Ambitie

De ambitie is om in 2030 energieneutraal te zijn. Dat staat voor een enorme opgave. Omdat er een aantal grote projecten worden uitgevoerd, is de ambitie voor het jaar 2020 om het verbruik van fossiele energie met 85 TeraJoule te verminderen. Daartoe moet het aandeel duurzaam opgewekte energie omhoog, maar ook moet gekeken worden naar besparen.

De Toekomstvisie 2030 heeft – zoals eerder aangegeven - ook de stelling “nu doen wat nu kan”. Dat wil zeggen, dat er wel gekeken wordt naar innovatie, maar de technieken van nu worden gebruikt om de doelen te bereiken.

Het is - evenals de strekking van de Toekomstvisie- niet de bedoeling om te wachten op de techniek van morgen. Daardoor kan aangegeven worden, dat een potentieel van 500 TeraJoule in 2025 en een potentieel van 1000 TeraJoule in 2030 mogelijk is.

2.2 Monitoring

Tijdens het symposium Duurzame energie heeft hoogleraar transitiekunde Jan Rotmans aangegeven, dat de getallen - in welke vorm dan ook - afleiden van de werkelijkheid en een eigen leven kunnen gaan leiden.

Deze stelling werd onderstreept, doordat uit de gesprekken met de vertegenwoordigers van de papierindustrie is gebleken, dat de getallen, waarmee het startpunt is aangegeven, vele male groter moeten zijn.

In het Gelders Energieakkoord staat het monitoren van initiatieven en resultaten centraal. In dit kader zijn indicatoren ontwikkeld, waarin relevante beleidsinformatie naar het publiek vertaald kan worden. De VNG heeft samen met RVO, RWS en het Klimaatverbond een Klimaatmonitor ontwikkeld. Daarnaast is er een monitor, die zich richt op de huursector, waarin de inspanningen van woningbouwverenigingen in kaart worden gebracht. Tot slot is er de monitoring van Energie in Beeld. De gemeente heeft de mogelijkheid om het energieverbruik in de gebouwde omgeving in beeld te brengen. Deze laatste wordt echter minder geschikt geacht voor publieke toegankelijkheid. De wijze waarop de monitoring gaat plaatsvinden, zal dus bestaan uit een combinatie van deze drie monitoringssystemen.

2.3 Financiën

De gemeente Brummen heeft in principe niet de rol van financierder. In de begroting zijn hiervoor geen middelen gereserveerd. De gemeente beschikt over een duurzaamheidsreserve, die wordt specifiek aangewend voor duurzame energie (raadsbesluit Nota reserves en voorzieningen).

3 Stakeholders

3.1 Inleiding

In paragraaf 1.1 is aangegeven, dat het uitgangspunt is, dat de gemeente voeling houdt, aanhaakt bij bestaande en nieuwe netwerken en lopende afspraken nakomt. De gesprekken met de stakeholders en ook het symposium Duurzame Energie zijn aangegrepen om de oproep te plaatsen om initiatieven uit te werken en de regierol te pakken.

In de onderstaande paragrafen wordt een uitwerking gegeven van de gesprekken met de stakeholders. Daarin kwamen de in paragraaf 1.2 opgesomde vragen aan bod. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een agenda, waarin stakeholders en rollen zijn benoemd.

Bij het voeren van de gesprekken worden dwarsverbanden zichtbaar tussen de agenda's van de verschillende stakeholders. Daardoor kan het voorkomen, dat bij verschillende stakeholders dezelfde agenda is opgenomen.

3.2 Gemeente Brummen

Met de komst van het SER Energieakkoord en de wijze waarop dit tot stand is gekomen, wordt voor de overheid een andere rol voorgeschreven, die meer gericht is op stimuleren, faciliteren en ook het wegwerken van niet financiële barrières.

De eerste stakeholder is de gemeente Brummen zelf. De Toekomstvisie 2030 is opgesteld door de samenleving en de gemeente. Daarnaast heeft de gemeente ook het Gelders Energieakkoord ondertekend. Duurzaamheid en duurzame energie krijgen in diverse activiteiten en beleidsterreinen een vaste plaats. Daarin wil de gemeente Brummen dus een voorbeeldfunctie vervullen. In dit kader wordt ook weer verwezen naar de grondhouding, die we in deze willen innemen.

Het Gelders Energieakkoord geeft een (nadere) uitwerking hiervan. De 'bottom up' benadering van de uitwerking van de duurzame energie maatregelen is een belangrijk instrument voor het creëren van draagvlak. Gebrek aan draagvlak t.a.v. een duurzaam energie initiatief is mogelijk een argument om hier niet aan mee te werken. Het is daarbij zaak om in te zetten op communicatie voor het vergroten van bewustwording, gesprekken voeren met stakeholders, samenleving en overheden en het inzetten op samenwerking tussen partijen.

In deze veranderende rol is het van belang, dat de gemeente organisaties/projecten/personen met elkaar in verbinding brengt. De gemeente kan als ingang fungeren naar andere overheden. Daarnaast kan zij een rol spelen bij het binnenhalen van subsidies op lokaal, regionaal, provinciaal, rijks en Europees niveau.

Voorbeeld: Duurzame Energie gaat ook over besparen. In het kader van het beleidsplan Openbare Verlichting is een aanzienlijk (energie)besparingspotentieel zichtbaar. Bij een bestuurlijk akkoord van het beleidsplan zal de gemeente Brummen voldoen aan het SER Energieakkoord, waarin een besparing van het energieverbruik van de openbare verlichting wordt voorzien van 20% in 2020 ten opzichte van energieverbruik van de openbare verlichting in 2013.

Agenda: in verbinding brengen van partijen/projecten/initiatieven

Stakeholders	Rol
Gemeente Brummen	Initiator
BrummenEnergie	Facilitator

Agenda: Benutten communicatie kanalen

Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	Informatieverstrekker/analyseren doelgroep
Gemeente Brummen	Facilitator

Agenda: Overheid als voorbeeld

Stakeholders	Rol
Gemeente Brummen	Initiatiefnemer, eigenaar maatschappelijk vastgoed
BrummenEnergie	Energiebedrijf

3.3 BrummenEnergie

BrummenEnergie (voormalig Eerste Brummense Energie maatschappij (EBEM)) is de lokale energie-coöperatie en natuurlijke samenwerkingspartner op het gebied van duurzame energie. BrummenEnergie is de energiecoöperatie van en voor de inwoners van de gemeente Brummen. Het is een coöperatieve vereniging, hetgeen betekent, dat de leden het voor het zeggen hebben: De bewoners van Brummen slaan de handen ineen om zelf duurzame energie op te wekken. BrummenEnergie wil het elektriciteitsgebruik in de gemeente Brummen in 2030 volledig duurzaam en zelfvoorzienend hebben. Dat wil zeggen, dat er binnen de gemeente net zoveel elektriciteit duurzaam wordt opgewekt als dat er verbruikt wordt. BrummenEnergie dient als organisator van de samenleving te worden gezien. De rol van de gemeente Brummen is het verbinden van de partijen en het creëren van een netwerk.

Agenda: Draagvlak en organisatie

Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	initiatiefnemer
Gemeente Brummen	Facilitator

Agenda: Solarparc Eerbeek Stort Doonweg

Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	Mede initiatiefnemer
Industriewater Eerbeek	Mede initiatiefnemer en eigenaar van Stort Doonweg
Gemeente Brummen	Facilitator/bevoegd gezag
Provincie Gelderland	Facilitator/bevoegd gezag
Hyat	Leverancier Solar

Agenda: Project IJsselwind

Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	Mede initiatiefnemer
Energie corporaties Zutphen, Lochem en Voorst	Mede initiatiefnemer
Gemeente Zutphen en Lochem	Facilitator/bevoegd gezag
Gemeente Voorst en Brummen	Facilitator
Provincie Gelderland	Facilitator

Agenda: Zon op scholen

Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	Mede initiatiefnemer
Scholenclusters	Mede initiatiefnemer en gebruiker van scholen
Gemeente Brummen	Facilitator

3.4 Woningstichting Brummen en Sprengenland Wonen

De twee woningbouwcorporaties in de gemeente Brummen hebben gezamenlijk circa 4.000 woningen in hun bezit. Beide corporaties zijn van mening, dat ze niet alleen zorgdragen voor de huisvesting van haar huidige bewoners, maar ook voor de generaties, die volgen. Daarin nemen ze hun verantwoordelijkheid. Het gaat dan met name om haar woningbezit: de kwaliteit, bruikbaarheid, functionaliteit, levensduur en transformeerbaarheid.

Het gaat niet alleen om energieverbruik, maar ook om sociale en vitale wijken en buurten en de betaalbaarheid van woningen op lange termijn. Ze stellen zichzelf als doel om woonlasten te beheersen, een lagere CO2-uitstoot en een energiezuinige woningvoorraad te realiseren.

Concreet worden activiteiten verricht/ondernomen om het gehele woningbezit te voorzien van een groene label (C of hoger).

Woningen energiezuinig maken, is een belangrijk speerpunt, maar voor een afname van de CO2-uitstoot/energiebesparing en het verbeteren van de woonkwaliteit is meer nodig. Huurders moeten zich ook bewust worden van hun stookgedrag en energieverbruik en dat gedrag aanpassen.

Door goede voorlichting te geven aan huurders kunnen corporaties huurders helpen bij het verlagen van de woonlasten en het verbeteren van het wooncomfort. In overleg met de gemeente Brummen, beide woningcorporaties en de Stichting Welzijn Brummen zijn partijen bezig met een gezamenlijke aanpak in het (meer) energiebewust maken van mensen.

De energiecoach

Beperking van het energieverbruik is een belangrijk thema in de Trias Energetica. Omdat niet iedereen de kennis heeft omtrent de mogelijkheden tot besparen, is in 2015 het initiatief gestart om energiecoaches in te zetten. Deze energiecoaches hebben als doel om de energiebesparing in de woningbouw onder de aandacht te brengen bij de bewoners in de gemeente. Hiertoe worden - in samenwerking met woningcorporaties, SWB, Activerium het MKB en de gemeente Brummen - tien energiecoaches opgeleid om de komende twee jaar "langs de huizen te gaan". Door in te zetten op de bewustwording, is een beperking van het energieverbruik te verwachten.

Agenda: Het (verder) verduurzamen van de bestaande woningvoorraad/eigen woningbezit van corporaties

Stakeholders	Rol
Woningbouwcorporaties	Eigenaar vastgoed / initiator/regisseur
Huurders	Gebruikers vastgoed
Gemeente Brummen	Verzorgen communicatie en kennispartner, verbinder met overheden
BrummenEnergie	Energiebedrijf, kennispartner collectieve voorzieningen

Agenda: Het inzetten van energiecoaches

Stakeholders	Rol
Gemeente Brummen	Regisseur/mede financier, faciliteren communicatie, stimuleren en dereguleren
Woningbouwcorporaties	Mede financier, vraagbaak (technische) voor energiecoaches
Stichting Welzijn Brummen	Leveren vrijwilligers, begeleiden vrijwilligers, niet technische vraagbaak voor coaches en bewoners
Huurders/woningeigenaren	Doelgroep
Activerium	Inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt
MKB	Leveranciers van energietoolbox (led-lamp, spaarlamp etc).

3.5 Alliander

De elektriciteitsvoorziening gaat ingrijpend veranderen. Van een basisproductie van elektriciteit gaat het naar een flexibele, veelal lokale productie van zonne-energie en windenergie. Voor een netbeheerder is het van belang, dat het elektriciteitsnetwerk in balans is: *vraag en aanbod moeten daarbij in evenwicht zijn.*

Door toenemende vraag naar elektriciteit zal het elektriciteitsnet in alle spanningslagen moeten worden uitgebreid. Die uitbreiding is zeer kostbaar en met de veranderende elektriciteitsvoorzieningen zijn slimme en innovatieve constructies noodzakelijk.

In 2020 dient 80 tot 100% van de huishoudens een slimme energiemeter te bevatten. De slimme energiemeter stelt gebruikers in staat uitgebreide feedback te ontvangen op het eigen energieverbruik. Hierdoor kunnen energiebesparingseffecten optreden bij gebruikers.

De consument wordt voorts door middel van tariefdifferentiatie financieel geprikkeld tot gedragsaanpassing. Door de toevoeging van deze intelligentie, kan de uitbreiding van het elektriciteitsnet in een andere verhouding tussen vraag en aanbod dan tot nu toe gebruikelijk is (smart grid).

Gas

Aardgas is in de nabije toekomst beperkt beschikbaar. Alliander heeft aangegeven, dat niet meer geïnvesteerd wordt op de aanleg van nieuwe gasleidingen. In dat kader wil Alliander zich richten op het uitrollen van warmtenetten.

Smart Grid

Het uitrollen van dit smart grid is een taak van een netbeheerder. Hoe groot de maatschappelijke kosten of baten hiervan zijn, staat en valt met het gedrag van de gebruiker. Daardoor is Alliander ook betrokken bij proeven en testopstellingen van een smart grid en het invoeren van een gedifferentieerd tariefstelsel. Maar Alliander zal ook betrokken moeten worden bij projecten, zoals het stimuleren van het bouwen van zogenaamde “nul-op-de-meter” woningen in Brummen en het stimuleren van het gebruik van elektrische auto's. De rol van de gemeente Brummen zal daarin signalerend, faciliterend en soms initiërend zijn.

Meerdere rollen

Alliander is bij meerdere duurzaamheidsprojecten betrokken in de gemeente Brummen, zoals Bionet (biogas afzetten in woningen voor warmte), Duurzaam Water Eerbeek (biogas en retourwater levering voor DS Smith) en als facilitator voor Cleantech Regio Stedendriehoek (als ondernemer en ondersteuner van duurzame energieprojecten).

Binnen de gemeente Brummen hebben de papierfabrieken in Eerbeek een flinke potentie als het gaat om restwarmte, die momenteel 'de lucht in gaat'. Alliander heeft aangegeven, dat het zich in wil zetten voor de uitvoering van een gezamenlijk haalbaarheidsonderzoek. Dit gesprek wordt uitgevoerd om nader te verkennen wat de (on)mogelijkheden zijn van het benutten van restwarmte voor Eerbeek.

De gemeente heeft inzicht in de activiteiten, zoals woningbouw, herstructurering van woningen en bedrijven en vervult in haar optiek de rol van facilitator. Daarvoor moet verkend worden welke partijen minimaal nodig zijn om dit van de grond te krijgen en onder welke randvoorwaarden de partijen op dit vlak willen samenwerken. In het verlengde hiervan is tevens aangegeven, dat aardwarmte uit de diepe ondergrond (geothermische energie) als mogelijk bron van energie wordt gezien.

Agenda: Onderzoeken benutting restwarmte in woningen/bedrijven

Stakeholders	Rol
Alliander	Trekker, realisator en beheerder van nieuwe leidingen
Papierindustrie	Leverancier restwarmte
BrummenEnergie	Energiebedrijf
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Adviseur/projectleiding
Gemeente Brummen	Ruimtelijke ontwikkeling en facilitator/Plan Eerbeek

3.6 Industriekern Eerbeek-Loenen (IKEL)

De industriekern Eerbeek-Loenen behartigt de belangen van circa 30 bedrijven en ondernemingen in Eerbeek en Loenen. De activiteiten zijn gericht op het versterken en behouden van een goed ondernemersklimaat voor bedrijven en ondernemingen. De bedrijven hebben - veelal vanuit enerzijds de branche en anderzijds vanuit de verplichting van de Wet milieubeheer¹- energiemaatregelen getroffen, waarbij de rek van energetisch rendement er uit is. Energie is een kwestie van slim inkopen. Door dit principe zal energie opwekken voor eigen gebruik niet of nauwelijks renderen ten opzichte van de (huidige) lage olie/gas prijzen.

De bedrijven hebben steeds meer belang bij de opwekking van duurzame energie en de wijze waarop duurzaam wordt gewerkt. Zo kan een bedrijf een aanbestedingsvoordeel hebben als duurzame (energie)maatregelen zijn getroffen. Echter er bestaan nog (te)veel onduidelijkheden met betrekking tot de mogelijkheden. Ideeën voor het collectief benutten van daken voor het opwekken van zonne-energie zijn er wel, maar valt het collectief benutten van daken te verrekenen als individueel voordeel? Hoe geef je de participatie vorm? Daarnaast kan in dit kader ook worden gedacht aan duurzame bedrijventerreinen (beheer). De Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ) zou daarin de IKEL kunnen adviseren en begeleiden.

Het Stortbesluit

De gemeente Brummen is als actor betrokken bij de aanleg van een solarpark op de stortplaats aan de Doonweg in Eerbeek. De innovatieve wijze waarop dit plaatsvindt, loopt tegen wettelijke beperkingen op. De gemeente Brummen heeft deze beperkingen onderzocht en de betrokken partners voorgesteld om het ministerie van IenM te verzoeken om deze beperkingen door middel van de Crisis- en herstelwet op te schorten voor de duur van 25 jaar. Op 1 december 2014 is dat voorbesluit tot wijziging van de Crisis- en herstelwet gepubliceerd in de Staatscourant. Hiermee is het mogelijk gemaakt om een gezonde businesscase uit te werken. Met dit solarpark kan zonne-energie opgewekt worden voor 1200 woningen.

Agenda: Collectief benutten van daken voor zonne-energie

Stakeholders	Rol
IKEL	Daken ter beschikking stellen
BrummenEnergie	Energiebedrijf en (laten)leveren gevraagde voorziening
Gemeente Brummen	Facilitator en verbinder/Focus in Plan Eerbeek en Economie
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Monitoring energiebesparing bij bedrijven
	Facilitator

3.7 Industriewater Eerbeek

Industriewater Eerbeek is als afvalwaterzuivering bedrijf van de papierindustrie wereldwijd be- en erkend om de zuiveringsmethode en continu onderzoek naar verbetering van het proces. Hierbij is het doel het geleverde afvalwater te zuiveren en daarbij vrijgekomen verontreinigingen als grondstoffen in te zetten. Daarmee is het bedrijf volledig circulair.

¹ De Wm legt een verplichting op bij ondernemers om energiebesparende maatregelen te treffen, voor zover deze zijn terug te verdienen binnen vijf jaar.

De innovatiekracht laat zich zien in projecten, zoals Bionet (het verstoken van biogas in cv-installatie van ATAG), Calcipuls (slib wordt omgezet in calciumoxide, dat gebruikt kan worden in de cementindustrie) en 'Duurzaam water Eerbeek' (hergebruik van (warm) effluent en biogas in de papierfabriek van DS Smith).

Voorts is Industrierwater Eerbeek – als eigenaar/beheerder - nadrukkelijk betrokken bij de realisatie van een solarpark op de voormalige stort Doonweg.

De gemeente Brummen wordt geïnformeerd bij deze activiteiten. Omdat de meeste activiteiten een verandering in het zuiveringsproces zijn, is onze rol gericht op het verstrekken van vergunningen, toestemmingen en handhaving. De gemeente heeft geadviseerd om het bedrijfsterrein van Industrierwater Eerbeek onder de Crisis- en Herstelwet te laten vallen als experiment, omdat het bedrijf continu innoveert en daarbij tegen bestemmingsplan beperkingen aan loopt.

Agenda: Bedrijfsperceel van Industrierwater Eerbeek aan laten wijzen onder Crisis- en herstelwet

Stakeholders	Rol
Industrierwater Eerbeek	Verzoeker aan de gemeente Brummen
Gemeente Brummen	Verzoek bij het ministerie van IenM tot aanwijzen onder de Crisis- en herstelwet, Focus Plan Eerbeek/Focus Economie
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Vergunningverlener en handhaver Wm

Agenda: Biogas uit Bionetproject voor verwarmingen van woningen en bedrijven

Stakeholders	Rol
Industrierwater Eerbeek	Biogasleverancier
ATAG	Leverancier CV installatie
BrummenEnergie	Energiebedrijf
Sprengenland Wonen	Woningen Eerbeekse Enk
Gemeente Brummen	Facilitator en ruimtelijke ontwikkeling (Plan Eerbeek)

3.8 Omgevingsdienst Veluwe IJssel

Vanuit het SER Energieakkoord hebben gemeenten een rol in het handhaven van de verplichting tot het treffen van energiemaatregelen bij bedrijven (zie ook paragraaf IKEL). De gemeente Brummen heeft de handhaving en vergunningverlening voor bedrijven ondergebracht bij de Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ) in Apeldoorn. Bij de OVIJ loopt een project voor energiebesparing binnen het midden- en klein bedrijf. De OVIJ heeft hiervoor toezichthouders opgeleid om energiebesparing in het milieutoezicht mee te nemen en de bedrijven hierin te adviseren. Dit toezicht zal een structureel karakter krijgen. De bedrijven binnen de gemeente Brummen doen mee in dit traject.

De OVIJ is in Apeldoorn betrokken bij diverse energievraagstukken. Daarvoor wordt ook een integrale visie voor het gebruik van (rest)warmte en koude ontwikkeld. De OVIJ kan daarin diverse rollen aannemen: opdrachtgever, adviseur en projectleider.

Agenda: Monitoring energiebesparing bij bedrijven

Stakeholders	Rol
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Projectleider, adviseur, handhaver en monitoren
Bedrijven binnen de gemeente Brummen	Doelgroep
Gemeente Brummen	Facilitator (w.o. doelgroep communicatie)

3.9 Papierfabrieken / papierindustrie

De gesprekken met de papierindustrie geven het volgende beeld. De Eerbeekse papierfabrieken zijn, CO₂-neutraal, netto leverancier van O₂ (zuurstof) en als het gaat om grondstoffen biobased. Daarnaast onderzoeken ze andere mogelijkheden voor biobased economy.

Er zijn diverse projecten waar de papierindustrie bij betrokken is. In die projecten laten ze innovatiekracht zien. Daarbij is een belangrijk project Duurzaam Water Eerbeek (zie casus 10 Jaar tussen droom en daad).

Hoewel de papier en kartonindustrie een hoog energieverbruik hebben, is het primaire energieverbruik al jaren gelijk ten opzichte van een stijging van de productie. Gezamenlijke (branchegerichte) doelstellingen hebben geleid tot een energie-efficiency van 23 procent. De concurrentie positie van de bedrijven is daarbij wel belangrijk. Daardoor staan projecten met betrekking tot benutting van restwarmte bijvoorbeeld niet direct op de agenda van de papierindustrie. Toch wordt de vraag gesteld in hoeverre de (rest)warmte opgevangen en gebruikt kan worden?

In dit kader zou de gemeente een regierol kunnen nemen. Als je in dit proces samen wilt optrekken, dan is vertrouwen nodig. Kennis moet openlijk gedeeld kunnen worden. Een energietransitie staat of valt met de kwaliteit van het proces. De papierfabrieken vragen continuïteit van het overheidsbeleid, nodig om samen te kunnen werken en vertrouwen te kunnen geven. Daarbij kan de lokale kracht van de bevolking gebruikt worden. De gemeente kan in deze partijen bij elkaar brengen en aan elkaar verbinden, vanuit een integrale benadering: Dit kunnen en willen we. De vraag is nu hoe we het gaan organiseren.

Voor wat betreft toekomstige nieuwbouw in (centrumplan) Eerbeek wordt de link gelegd met (de mogelijkheid van) het benutten van (rest)warmte, afkomstig van de papierindustrie in Eerbeek om toekomstige woningen mee te verwarmen.

Aandachtspunten zijn er ook:

- Wat is de scope?
- Aan welke randvoorwaarden moet voldaan worden?
- Welke partijen zijn minimaal nodig om dit van de grond te krijgen? Duidelijk is, dat bij een dergelijk initiatief meerdere partijen betrokken dienen te worden.

Netbeheerder Alliander wil hierin ook een rol spelen, nu zij reeds de nodige kennis en ervaring heeft met dit soort trajecten, resp. warmtenetten. Voorts wordt - in het verlengde hiervan - ook 'geothermie' genoemd, als mogelijke 'bron van energie'. Hoewel ook hier de nodige kanttekeningen bij wordt geplaatst.

10 jaar tussen droom en daad

Het afvalwater van de in Eerbeek gevestigde papierfabrieken wordt gezuiverd door Industriewater Eerbeek. Ruim tien jaar geleden heeft de directeur van DS Smith de ambitie uitgesproken het gezuiverde water weer retour te willen in het proces van DS Smith.

De gemeente Brummen heeft dit project ondersteund en in 2012 aangemeld voor het regiocontract van de Regio Stedendriehoek. Binnen het programma "Stedendriehoek Innoveert" is daarvoor een financiële ondersteuning toegekend van € 250.000,-. Met dit project wordt continuïteit van bestaande werkgelegenheid gegarandeerd door via energiebesparing/ innovatie de concurrentiepositie te verstevigen. Tussen de ambitie en de werkelijke uitvoering hiervan zitten fases van verkenning, onderzoek, financiering en wettelijke obstakels. Uiteindelijk is op 2 juli 2015 is het startsein gegeven voor de aanleg van de biogas- en proceswaterleiding tussen Industriewater Eerbeek BV (IWE) en Papierfabriek DS Smith (De Hoop).

Agenda: Onderzoeken benutting restwarmte in woningen/bedrijven

Stakeholders	Rol
Alliander	Trekker en netwerkbeheerder
Papierindustrie	Leverancier restwarmte
BrummenEnergie	Energiebedrijf
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Kennispartner/ verbinder/ adviseur/projectleiding
Gemeente Brummen	Ruimtelijke ontwikkeling en facilitator, focus Plan Eerbeek en focus Economie

3.10 OVE/OVB (MKB)

Ook ondernemers in Brummen en Eerbeek dragen hun steentje bij op het gebied van duurzaamheid. Vooralsnog zien we dat terug in het terugdringen van het elektraverbruik door het toepassen van zuinige verlichting. Ook het collectief aangaan van energiecontracten wordt genoemd. (In dit kader wordt tevens een link gelegd tussen het MKB en de Wet milieubeheer).

Ondernemers zijn van mening, dat ze zich moeten organiseren: als collectief kunnen ze echt wat bereiken. Ze moeten oude gedachten en patronen loslaten. Dat betekent ook offers brengen. Tot slot is er een lange termijn nodig (3-5 jaar).

Energiebesparing in zijn algemeenheid geeft ‘snelle’ winst, zoals deuren dicht, gas- en elektraverbruik verlagen, auto gebruik of collectief gebruik van auto.

Kansen om duurzaam energie op te wekken door samenwerken (MKB onderling/MKB en agrarische sector/MKB en industrie).

Rol van gemeente: regelvrije zones, vertrouwen geven en een visie hebben: Loslaten, beetje monitoren en faciliteren.

3.11 Regio Stedendriehoek

Binnen de Regio Stedendriehoek is een routekaart Energietransitie opgesteld. Na vaststelling hiervan zijn de voorlopers los komen te staan van de rest. De voorlopers, die tot dan toe de regie in handen hadden (met name de overheden en Alliander), hebben na vaststelling een stap terug gedaan.

De markt kan de energietransitie niet voltooien zonder regie, omdat over het algemeen gestuurd wordt op korte termijn rendement.

Het toepassen van duurzame energievoorzieningen of de transitie hiernaartoe, vergen echter vaak langdurige trajecten voor ontwikkeling en vragen investeringen met kapitaal, dat een lange afschrijvingstermijn kent. De Strategische Board van Regio Stedendriehoek heeft daarom besloten om de eigen bewegingskracht van de markt te organiseren. Om daardoor de intrinsieke motivatie van de ondernemers en het onderwijs te vergroten. Dit krijgt vorm door het organiseren van een *Energietafel*.

Op initiatief van de ondernemers, het onderwijs en de overheden (Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen) is de Cleantech Regio Stedendriehoek ingesteld. In de Cleantech Regio Stedendriehoek is een viertal speerpunten vastgesteld: het versterken van de innovatiekracht; aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt; het vestigingsklimaat voor bedrijven en de energietransitie.

Om uitvoering te geven aan de speerpunten, is de Cleantech Agenda opgesteld, dat binnen acht programma's diverse projecten bevat.

Binnen het speerpunt Energietransitie is aangegeven, dat wordt ingezet op een regionaal warmtenet, onderzoek naar energiebesparing in het stedelijk veld en het bedrijfsleven en isolatie van meer dan 10.000 woningen. Daarnaast wordt een regionaal plan van aanpak opgesteld voor de uitrol van zonne-energie en windenergie.

Agenda: EO Wijersprijsvraag

Stakeholders	Rol
Regio Stedendriehoek	Facilitator/organisator
Inschrijvers prijsvraag	Uitvoerders
Gemeente Brummen	Deelnemer ateliers

Agenda: Regionale Energiecoördinator/Energieket

Stakeholders	Rol
Regio Stedendriehoek	Regisseur
Gemeente Brummen	Faciliteren/stimuleren
Inwoners Regio Stedendriehoek	Doelgroep

3.12 Klimaatverbond

Het Klimaatverbond is het netwerk van 150 gemeenten, provincies en waterschappen, dat samenwerkt aan de energietransitie van fossiel naar 100% hernieuwbare energie. Het Klimaatverbond is medesteller van het Gelders Energieakkoord. De gemeente Brummen heeft het Gelders Energieakkoord mede-ondertekend.

In het Gelders Energieakkoord is een uitwerking gegeven van het SER Energieakkoord, waarbij specifiek gericht is op Duurzame Energie projecten binnen de provincie Gelderland.

Hierin is een financieringsmodel uitgewerkt, waarin private en publieke partijen hun eigen rol spelen. Door bundeling van projecten en gezamenlijke risicoanalyses uit te voeren, wordt gezorgd voor een verbinding van partijen. Verder bevat het energieakkoord een meetinstrument.

Agenda: (Voor) onderzoek benutting geothermische energie voor de (papier)industrie

Stakeholders	Rol
Klimaatverbond	Kennispartner Geothermische energie bij Parenco (Renkum)
Alliander	Netwerkbeheerder
Papierindustrie	Partner als toekomstig gebruiker
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Mogelijke adviseur/projectleiding
Gemeente Brummen	Facilitator en initiator van het proces/Plan Eerbeek

Bijlage: Agenda

Agenda: in verbinding brengen van partijen/projecten/initiatieven	
Stakeholders	Rol
Gemeente Brummen	Initiator
BrummenEnergie	Facilitator
Agenda: Benutten communicatie kanalen	
Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	Informatieverstrekker/analyseren doelgroep
Gemeente Brummen	Facilitator
Agenda: Overheid als voorbeeld	
Stakeholders	Rol
Gemeente Brummen	Initiatiefnemer, eigenaar maatschappelijk vastgoed
BrummenEnergie	Energiebedrijf
Agenda: Draagvlak en organisatie	
Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	initiatiefnemer
Gemeente Brummen	Facilitator
Agenda: Solarparc Eerbeek Stort Doonweg	
Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	Mede initiatiefnemer
Industriewater Eerbeek	Mede initiatiefnemer en eigenaar van Stort Doonweg
Gemeente Brummen	Facilitator/bevoegd gezag
Provincie Gelderland	Facilitator/bevoegd gezag
Hyat	Leverancier Solar
Agenda: Project IJsselwind	
Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	Mede initiatiefnemer
Energie corporaties Zutphen, Lochem en Voorst	Mede initiatiefnemer
Gemeente Zutphen en Lochem	Facilitator/bevoegd gezag
Gemeente Voorst en Brummen	Facilitator
Provincie Gelderland	Facilitator
Agenda: Zon op scholen	
Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	Mede initiatiefnemer
Scholenclusters	Mede initiatiefnemer en gebruiker van scholen
Gemeente Brummen	Facilitator
Agenda: Het (verder) verduurzamen van de bestaande woningvoorraad/eigen woningbezit van corporaties	
Stakeholders	Rol
Woningbouwcorporaties	Eigenaar vastgoed initiator/regisseur
Huurders	Gebruikers vastgoed
Gemeente Brummen	Verzorgen communicatie en kennispartner, verbinder met overheden
BrummenEnergie	Energiebedrijf, kennispartner collectieve voorzieningen

Agenda: Het inzetten van energiecoaches

Stakeholders	Rol
Gemeente Brummen	Regisseur/mede financier, faciliteren communicatie, stimuleren en dereguleren
Woningbouwcorporaties	Mede financier, vraagbaak (technische) voor energiecoaches
Stichting Welzijn Brummen	Leveren vrijwilligers, begeleiden vrijwilligers, niet technische vraagbaak voor coaches en bewonders
Huurders/woningeigenaren	Doelgroep
Activerium	Inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt
MKB	Leveranciers van energietoolbox (led-lamp, spaarlamp etc).

Agenda: Onderzoeken benutting restwarmte in woningen/bedrijven

Stakeholders	Rol
Alliander	Trekker, realisator en beheerder van nieuwe leidingen
Papierindustrie	Leverancier restwarmte
BrummenEnergie	Energiebedrijf
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Adviseur/projectleiding
Gemeente Brummen	Ruimtelijke ontwikkeling en facilitator/Plan Eerbeek

Agenda: Collectief benutten van daken voor zonne-energie

Stakeholders	Rol
IKEL	Daken ter beschikking stellen
BrummenEnergie	Energiebedrijf en (laten)leveren gevraagde voorziening
Gemeente Brummen	Facilitator en verbinder/Focus in Plan Eerbeek en Economie
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Monitoring energiebesparing bij bedrijven
	Facilitator

Agenda: Bedrijfsperceel van Industrierwater Eerbeek aan laten wijzen onder Crisis- en herstelwet

Stakeholders	Rol
Industrierwater Eerbeek	Verzoeker aan de gemeente Brummen
Gemeente Brummen	Verzoek bij het ministerie van IenM tot aanwijzen onder de Crisis- en herstelwet, Focus Plan Eerbeek/Focus Economie
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Vergunningverlener en handhaver Wm

Agenda: Biogas uit Bionetproject voor verwarmingen van woningen en bedrijven

Stakeholders	Rol
Industrierwater Eerbeek	Biogasleverancier
ATAG	Leverancier CV installatie
BrummenEnergie	Energiebedrijf
Sprengenland Wonen	Woningen Eerbeekse Enk
Gemeente Brummen	Facilitator en ruimtelijke ontwikkeling (Plan Eerbeek)

Agenda: Monitoring energiebesparing bij bedrijven

Stakeholders	Rol
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Projectleider, adviseur, handhaver en monitoren
Bedrijven binnen de gemeente Brummen	Doelgroep
Gemeente Brummen	Facilitator (w.o. doelgroep communicatie)

Agenda: Onderzoeken benutting restwarmte in woningen/bedrijven

Stakeholders	Rol
Alliander	Trekker en netwerkbeheerder
Papierindustrie	Leverancier restwarmte
BrummenEnergie	Energiebedrijf
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Kennispartner/ verbinder/ adviseur/projectleiding
Gemeente Brummen	Ruimtelijke ontwikkeling en facilitator, focus Plan Eerbeek en focus Economie

Agenda: EO Wijersprijsvraag

Stakeholders	Rol
Regio Stedendriehoek	Facilitator/organisator
Inschrijvers prijsvraag	Uitvoerders
Gemeente Brummen	Deelnemer ateliers

Agenda: Regionale Energiecoördinator/Energieket

Stakeholders	Rol
Regio Stedendriehoek	Regisseur
Gemeente Brummen	Faciliteren/stimuleren
Inwoners Regio Stedendriehoek	Doelgroep

Agenda: (Voor) onderzoek benutting geothermische energie voor de (papier)industrie

Stakeholders	Rol
Klimaatverbond	Kennispartner Geothermische energie bij Parenco (Renkum)
Alliander	Netwerkbeheerder
Papierindustrie	Partner als toekomstig gebruiker
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Mogelijke adviseur/projectleiding
Gemeente Brummen	Facilitator en initiator van het proces/Plan Eerbeek